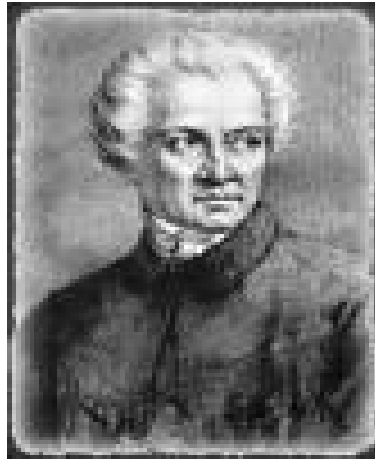

Ο Κρητικός του Διονυσίου Σολωμού

Η ζωή και το έργο του ποιητή

Ο Διονύσιος Σολωμός γεννήθηκε το 1798 στη Ζάκυνθο. Ο πατέρας του ήταν ευγενής ενώ η μητέρα του απλή γυναίκα του λαού. Σπούδασε στην Ιταλία νομικά και εκεί αρχίζει να γράφει τα πρώτα του ποιήματα στην ιταλική. Το 1818 επιστρέφει στο νησί του και αρχίζει να μελετά το νεοελληνικό ποιητικό λόγο. Η ελληνική επανάσταση τον επηρέασε βαθύτατα. Γράφει το 1823 τον *Ύμνον εις την Ελευθερίαν* και ένα χρόνο μετά την οδή *Εις τον θάνατο του λόρδου Μπάιρον*. Κατόπιν τα πεζά του *Διάλογος* και *τη γυναίκα της Ζάκυθος*.

Αργότερα εγκαθίσταται στην Κέρκυρα. Το 1833 γράφει τον *Κρητικό* που εγκαινιάζει την περίοδο της ωριμότητάς του. Έγραψε κατόπιν χωρίς να τα ολοκληρώσει *τους Ελεύθερους Πολιορκημένους* και τον *Πόρφυρα*. Πέθανε στην Κέρκυρα όπου του επεφύλαξαν μεγαλειώδη κηδεία. Ο φίλος του και ποιητής Ιάκωβος Πολυλάς το 1859 εξέδωσε το έργο του με τον τίτλο *Τα ευρισκόμενα*. Αργότερα βρέθηκαν και άλλα χειρόγραφα του και εκδόθηκαν σε τρεις τόμους.

Δικαίως θεωρείται κορυφαίος ποιητής και ο εθνικός μας. Επηρεάστηκε εντονότατα από την ελληνική επανάσταση και επιδίωξε να εκφράσει μέσα από το έργο του τα όνειρα του έθνους. Εξάλλου συνέχισε τη νεοελληνική ποιητική παράδοση που είχε διακοπεί μετά την ακμή της κρητικής λογοτεχνίας.

Οι κύριες γραμματολογικές επιδράσεις του

Έχει δεχτεί σημαντική επίδραση από την αρχαία ελληνική παράδοση. Η Φεγγαροντυμένη, με τις ερμηνείες που συνεπάγεται, μας παραπέμπει στις ορφικές και διονυσιακές τελετές. Παρατηρούμε επίδραση και από

την πλατωνική θεωρία του για τις ιδέες, αφού η Φεγγαροντυμένη εκπροσωπεί την ομορφιά, την καλωσύνη, τη δικαιοσύνη και γενικά το αγαθό κατά Πλάτωνα.

Οι επιρροές της κρητικής ποίησης φαίνονται από τον ζευγαρωτό 15σύλλαβο στίχο αλλά και στο λεξιλόγιο. Τέλος ο ιδεαλισμός του γερμανικού στοχασμού παρουσιάζεται όταν αναφέρεται στον παράδεισο,

1) Εισαγωγικά

Πρόκειται για αφηγηματικό ποίημα που χωρίζεται σε 5 μέρη. Μας μεταφέρει το τραγούδι ενός κρητικού πρόσφυγα που θυμάται τα περασμένα.

2) Θέμα- πρόσωπα –Δομή:

Θέμα = ο αγώνας του ναυαγού Κ. να σώσει την αγαπημένη του από τα μανιασμένα κύματα και όσα ζει για να το εκπληρώσει.

Πρόσωπα:

Ο αφηγητής Κρητικός

Η αγαπημένη του, η Φεγγαροντυμένη, οι συγγενείς του και οι Τούρκοι.

Δομή: οι ενότητες έχουν χωριστεί από τον ίδιο τον ποιητή.

1η ενότητα = Ο ναυαγός Κ. μέσα στη φουρτουνιασμένη θάλασσα
 Νόημα

Το ποίημα μας μεταφέρει το τραγούδι ενός κρητικού πρόσφυγα που θυμάται τα περασμένα. Ο ήρωας είναι ναυαγός στη φουρτουνιασμένη θάλασσα μαζί με την αγαπημένη του. (δείτε για νόημα ενοτήτων στις απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου).

2η ενότητα = Συναντά τους αναστημένους νεκρούς και ελπίζει να ξαναδεί την αγαπημένη του

3η ενότητα = εμφανίζεται η Φεγγαροντυμένη,

4η ενότητα = η μυστική επικοινωνία Φεγγαροντυμένης και Κρητικού.

5η ενότητα = το τραγικό τέλος. Ο ήρωας βγάζει την αγαπημένη του στη ξηρά νεκρή.

3) Αφηγηματικές τεχνικές:

Η αφήγηση = Πρωτοπρόσωπη αφήγηση με αφηγητή πρωταγωνιστή. Άρα ομοδιηγητική με αφηγητή ομοδιηγητικό και δραματοποιημένο.

Η εστίαση = εστίαση και οπτική γωνία εσωτερική.

Η πλοκή, ο χρόνος, ο χώρος = δείτε σε απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου.

Η ατμόσφαιρα = υπάρχει λυρισμός, πάθος και αγωνία η οποία γίνεται μεγαλύτερη με επιβράδυνση και εναλλαγή σκηνών.

Αφηγηματικοί τρόποι:

- Πρωτοπρόσωπη αφήγηση και αφηγητής που συμμετέχει σε αυτήν.
- Διάλογος σε κρίσιμα σημεία του έργου.
- Περιγραφές του τοπίου και των προσώπων του έργου.
- εσωτερικό δραματικό μονόλογο, όταν ο ήρωας αναφέρει τα συναισθήματά του και την επίδραση της φύσης πάνω του.
- σχόλια του αφηγητή που παρουσιάζονται έμμεσα μέσα από παρομοιώσεις σχετικές με θάνατο, έρωτα, ελευθερία.

4) Εκφραστικοί τρόποι μέσα

Σχήματα λόγου και εικόνες = δείτε σε απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου

Γλώσσα = η καθομιλουμένη γλώσσα με σπάνιες λέξεις, ιδιωματικές και άλλες που δημιουργεί ο ποιητής. Επίσης μεταβάλλει το νόημα γνωστών λέξεων, βάζοντας δίπλα τους ασυνήθιστα επίθετα.

Ύφος = ρομαντικό και λυρικό

Στίχος = ιαμβικός 15σύλλαβος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία.

Η Φ. εμπνέει τον ήρωα, τον προστατεύει, του χαρίζει θάρρος αλλά και στοργή όπως η μητέρα στο παιδί της. Του προκαλεί δέος, θαυμασμό, μαγνητισμό, εξάρτηση. Έχει μια ιδεατή ερωτική σχέση μαζί της. Όταν εκείνη χάνεται, ο Κ. εξαντλείται ψυχικά και πνευματικά.

5) Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου

Ερώτηση Ενότητας 1ης

Ο Κρητικός είναι ποίημα λυρικό και αφηγηματικό. Στην ενότητα αυτή να επισημάνετε: α) τον τρόπο που αρχίζει η αφήγηση β) τα πρόσωπα, γ) τον τόπο που βρίσκονται, δ) τη σκηνοθετική εικονοπλασία.

α) Η αφήγηση αρχίζει στο μέσο των πραγμάτων. Μέσα στη φουρτουνιασμένη θάλασσα ο Κρητικός με την αγαπημένη του ψάχνει εναγωνίως μήπως δει πουθενά ξηρά μέσα από τις αστραπές που φωτίζουν το πέλαγος.

β) Τα πρόσωπα της ενότητας είναι οι 2 ναυαγοί: ο αφηγητής Κρητικός και η αγαπημένη του. Τρεις πολύ δυνατοί κεραυνοί έπεσαν δίπλα τους. Άλλες πληροφορίες δεν δίνονται.

γ-δ) Η δράση εξελίσσεται στη φουρτουνιασμένη θάλασσα με πυκνό σκοτάδι, ενώ βροντές αντηχούν. Ο ήρωας ψάχνει εναγωνίως μήπως δει πουθενά ξηρά μέσα από τις αστραπές. Μακριά διακρίνεται μια κορυφογραμμή.

1η ερώτηση Ενότητας 2ης

Η ενότητα αποτελείται από δυο μέρη. Στο πρώτο ο αφηγητής προσπαθεί να πείσει τους υποθετικούς ακροατές για την αλήθεια των λεγομένων του. Γιατί; Με ποιον τρόπο προσπαθεί; Τι επικαλείται;

Στο α' μέρος της ενότητας ο αφηγητής θα εξιστορήσει πράγματα απίθανα να συμβούν. Έτσι υποχρεώνεται να καταφύγει στον όρκο. Δίνει λοιπόν όρκο σε 3 ιερά σύμβολα για αυτόν, τα οποία καθόρισαν τη ζωή του: στα χτυπήματα που του κατάφεραν οι Τούρκοι, στους συντρόφους του που χάθηκαν πολεμώντας τους και στην αγαπημένη του που πνίγηκε εκείνη τη νύχτα.

2η ερώτηση Ενότητας 2ης

Στο δεύτερο μέρος που είναι σε παρένθεση, η λυρική αφήγηση ανάγεται σε επίπεδο μεταφυσικό. Γιατί; Με ποιους διαλέγεται ο αφηγητής- ήρωας; Τι τους ρωτά και τι του απαντούν; Η απάντησή τους τι είδους γνώρισμα της κόρης αναδεικνύει; Ποια στοιχεία φανερώνουν τα αισθήματά της προς τον ήρωα;

Η αφήγηση αυτή ανάγεται σε μεταφυσικό επίπεδο, αφού η νέα δεν ζει πια. Ο ήρωας μπορεί να την ξαναδεί μόνο σε τόπο και χρόνο εσχατολογικό και εξωπραγματικό. Αυτό άλλωστε ταιριάζει με τη μεγάλη του πίστη. Ο αφηγητής διαλέγεται με αναστημένους νεκρούς στον τόπο

της Μέλλουσας κρίσης. Τους ρωτά αν συνάντησαν πουθενά την αγαπημένη του. Απαντούν πως την είδαν χαρούμενη στην πόρτα του Παράδεισου να ψάλλει αναστάσιμους ύμνους. Αγαπά τόσο πολύ τον ήρωα, ώστε αν και έχει φύγει πλέον από την επίγεια ζωή, προσδοκά να τον συναντήσει στην μέλλουσα ζωή και να μην χωρίσουν ποτέ πια. (« Όμως κοιτάζει εδώ κι εκεί και κάποιονε γυρεύει»).

Ερώτηση Ενότητας 3ης

Εδώ η αφήγηση επανέρχεται στην αρχική σκηνή. Να συζητήσετε : α) τη μεταστροφή των φυσικών συνθηκών και τις εκφράσεις που τις αποδίδουν, β) τον όρο «κρυφό μυστήριο». σε σχέση με ό,τι πρόκειται να ακολουθήσει, γ) το όραμα της Φεγγαροντυμένης σε σχέση με τις πιθανές ερμηνείες.

α) η μεταστροφή των καιρικών συνθηκών θεωρείται αναγκαία, γιατί χρειάζεται να ηρεμήσει η θάλασσα, ώστε να εμφανιστεί η Φεγγαροντυμένη («Ήσυχασε και έγινε όλο ησυχία και πάστρα» και « Σαν περιβόλι ευώδησε και εδέχθη όλα τ' άστρα»).

β) Αυτή η τεράστια αλλαγή δικαιολογείται από τον ήρωα με τον όρο «κρυφό μυστήριο». Κάποια τεράστια δύναμη, πιο ισχυρή από την άγρια φύση, γαλήνεψε τα πάντα. Θα ακολουθήσουν εικόνες υπερκόσμιας ομορφιάς.

γ) το όραμα της Φεγγαροντυμένης επιδέχεται πολλές ερμηνείες:

- παρουσία θεϊκής πρόνοιας
- η ψυχή της αγαπημένης του που σε λίγο θα φύγει από το σώμα της.
- Η ενσάρκωση της πλατωνικής ιδέας σχετικά με την καλοσύνη, την ομορφιά, την αρμονία.
- Γυναικεία μορφή που μπορεί να είναι μητέρα, Παναγία ή Θεά του έρωτα. Ο ποιητής είχε αίσθημα μητρικής στέρησης που απεικονίζεται στο θαυμασμό του για εξωπραγματικές γυναικείες μορφές.
- Η Ελλάδα –Ελευθερία. Η ίδια που ξαγρυπνά δίπλα στους «Ελεύθερους Πολιορκημένους».

Ερώτηση Ενότητας 4ης

Η ενότητα καλύπτεται με το όραμα της Φεγγαροντυμένης. Να παρακολουθήσετε: α) την περιγραφή και την κίνηση της οπτασίας, β) τις σκέψεις και τα συναισθήματα του ήρωα, γ) τη «φωνή» του ήρωα σε

σχέση με τα περασμένα γεγονότα στην Κρήτη, δ) την επίκληση του ήρωα.

α) Η θεϊκή οπτασία με μαύρα μάτια και ξανθά μαλλιά πρώτα κοίταξε τα αστέρια που δεν κάλυψαν τη δική της λαμπρότητα. Κατόπιν κινήθηκε πάνω στην ακύμαντη θάλασσα και αγκάλιασε τον ήρωα με καλοσύνη, αγάπη και ταπεινότητα. Τότε η νύχτα έγινε μέρα. Όλη η φύση υποκλίνεται μπροστά της. Η Φεγγαροντυμένη κοίταξε προς τον ήρωα και ξεκίνησε η κρυφή επικοινωνία τους

β) Ο ήρωας αναρωτιόταν αν την είχε ξαναδεί ή ήταν πλάσμα της φαντασίας του. Τη συσχετίζει με κάποια ιερή ανάμνηση από τη παιδική του ηλικία. Καταλαβαίνει πως τέτοια θεϊκά όντα διαβάζουν τη σκέψη μας. Για κάποιο διάστημα δεν έβλεπε ο ένας τον άλλον, ενώ λίγο μετά την ξαναείδε. Με τα μάτια του της είπε όσα θα της έλεγε, αν έπαιρνε το θάρρος να της μιλήσει.

Γ) Θα ήθελε να της εξομολογηθεί τα φοβερά που πέρασαν τα μέλη της οικογενείας του στην Κρήτη από τους Τούρκους μέχρι να πεθάνουν.

Δ) η σπαραχτική επίκληση του ήρωα ήταν να σώσει την αγαπημένη του, το μόνο άνθρωπο που του έχει απομείνει πια στη ζωή.

Ερώτηση Ενότητας 5ης

Το όραμα εξαφανίζεται. Να παρακολουθήσετε: α) τη μετάβαση στο παρόν της αφήγησης. Ποια είναι η κατάσταση του ήρωα «τώρα»; Β) Τις άλλες χρονικές μετατοπίσεις- αναδρομές. Ποιες πρόσθετες πληροφορίες δίνουν για το παρελθόν του αφηγητή; Γ) την επάνοδο στη σκηνή του ναυαγίου και τη μουσική πρόκληση της φύσης (γλυκύτατος ήχος). Με ποιον τρόπο προσπαθεί να προσδιορίσει την υφή του ήχου ο αφηγητής και πού καταλήγει; Δ) το δραματικό τέλος. Πώς συνδέεται με την αρχή του ποιήματος;

α) Όταν το όραμα της Φ. εξαφανίστηκε, ο ήρωας έχασε πια τη δύναμή του. Τα χέρια του έμοιαζαν με εκείνα του ζητιάνου που ζητά ψωμί απελπισμένος.

Β) Αφού πια η θλίψη του φτάνει στα όρια της και οι κερανοί χτυπούν, καταλαβαίνει πως θα χαθεί η αγαπημένη του και πολεμά σκληρά -για να τη σώσει- με τα κύματα, όπως όταν χτυπούσε τους Τούρκους (αναδρομές στο παρελθόν). Είχε συγκρουστεί το 1823 με τους Τούρκους σε μια τοποθεσία της Γόρτυνας, στη Λαβύρινθο, παλιό ρωμαϊκό λατομείο. Εκεί τότε κατέφυγαν χιλιάδες Χριστιανοί.

Γ) Μετά επανέρχεται στην αρχή του ναυαγίου όπου κολυμπάει έντονα μέχρι που άκουσε κάποιον μυστηριώδη ήχο. Προσπαθεί να εντοπίσει την προέλευσή του. Αποκλείει μια μια όλες τις πιθανές εκδοχές. Ξέρει τι δεν είναι αυτός ο ήχος (μουσικό όργανο- ποιμενικός αυλός του Ψηλορείτη, πουλί - αηδόνη κρητικό, ανθρώπινη φωνή μιας κοπέλας). Ήταν υπερφυσικός ήχος γιατί δεν είχε αντίλαλο. Λέει τι είναι αυτοί οι ήχοι, γλυκύτεροι και άρρητοι, πως μοιάζουν με ανοιξιάτικες ευωδιές. Ούτε ο έρωτας (ένστικτο της επιβολής) ούτε ο χάρος (ο θάνατος) του έμοιαζαν. Ο ήχος αυτός κυριεύσε όλη του την ύπαρξη, με συνέπεια να ατονήσει ο αγώνας του για τη σωτηρία της αγαπημένης του.

Δ) Όταν ο ήχος σταμάτησε τελείως, ο ήρωας ξαφνιασμένος επανήλθε στην πραγματικότητα και ανέκτησε τις φυσικές του δυνάμεις. Βγάζει τη νέα στην ακρογιαλιά. Εκεί διαπιστώνει πως έχει πεθάνει. Το έργο τελειώνει κυκλικά εκεί από όπου ξεκίνησε. (Κοίταζε για να βγει μαζί με την αγαπημένη του «κι ήτανε μακριά ακόμη»).